ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№2(2)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 156 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari 22
Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna

O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida 26
Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna

Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil 29
Baxriyeva Nargiza Axmadovna

Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish 33
Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish 37
Nusharov Bobir Bolbekovich

Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя 41
Олимова Азиза Кахрамоновна

"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari 47
Tursunboyeva Kamola Ilxomjon qizi

Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari 50
Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich

Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari 54
Fayziyeva Nozima Oybek qizi

Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi 59
Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli 64
Botirova Lobar Kamolovna

O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish 69
Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlarga qiziqtirishda integrativ usullardan foydalanish 73
Ergasheva Nigora Erkinovna

Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects 76
Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna

Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari 81
Rustemov Abseit Trijan o'g'li

Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni 85
Baxramova O'ramol Uralovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati 88
Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna

Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarning ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari 92
Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich

Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli 96
Ergasheva Mehriyona

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari 100
Jummayeva Sayyora Shokir qizi

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies 104
Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi

Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash:
tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili 109
Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna

Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi 112
Qodirova Mavluda Maxodir qizi

Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations 116
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari 123
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi

Qandli diabet bilan og'rigan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi........ 126
Shermatova Yakut Sabirovna

O'smirlar o'rtasida kiberbulling 129
Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna

Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish 132
Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna

Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli........ 135
Turdiyeva Zilola Jalilovna

Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni 138
Xalikova Umida Mirovna

Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni 143
Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi

Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash........ 148
Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi

О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования........ 153
Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'QUVCHILARDA MANTIQIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH

Kaipova Tazagul
Qoraqalpog'iston Respublikasi Kegayli tumani,
21-son umumta'lim maktabi, matematika fani o'qituvchisi

Kaipova Elmira
Qoraqalpog'iston Respublikasi, Kegayli tumani,
21-son umumta'lim maktabi, matematika va informatika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tahlil qilinadi. Mantiqiy fikrlash tahlil qilish, sintez qilish, xulosa chiqarish hamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarini o'z ichiga olgan kognitiv jarayon bo'lib, uning shakllanishi maktab ta'limi samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga o'rgatish uchun turli mashqlar, interaktiv metodlar va amaliy yondashuvlar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, mashqlarni bosqichma-bosqich qo'llash, bahslashish hamda g'ayrioddiy yechimlarni topishga rag'batlantirish metodlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: mantiqiy fikrlash, o'quvchilar, mashqlar, tahlil, sintez, mustaqil fikrlash, mulohaza yuritish, bahslashish, g'ayrioddiy yechimlar, interaktiv metodlar.

Abstract: This article analyzes exercises aimed at developing logical thinking in students. Logical thinking is a cognitive process that includes the skills of analysis, synthesis, drawing conclusions, and independent decision-making, the formation of which is essential for increasing the effectiveness of school education. The article examines various exercises, interactive methods, and practical approaches to teaching students logical thinking. In addition, methods for the gradual application of exercises, encouraging argumentation, and promoting the search for unconventional solutions are also discussed.

Key words: logical thinking, students, exercises, analysis, synthesis, independent thinking, reasoning, argumentation, unconventional solutions, interactive methods.

Аннотация: В данной статье анализируются упражнения, направленные на развитие логического мышления у учащихся. Логическое мышление представляет собой познавательный процесс, включающий навыки анализа, синтеза, умозаключения и самостоятельного принятия решений, формирование которого имеет важное значение для повышения эффективности школьного образования. В статье рассматриваются различные упражнения, интерактивные методы и практические подходы к обучению учащихся логическому мышлению. Также освещаются методы поэтапного применения упражнений, поощрения аргументации и поиска нестандартных решений.

Ключевые слова: логическое мышление, учащиеся, упражнения, анализ, синтез, самостоятельное мышление, рассуждение, аргументация, нестандартные решения, интерактивные методы.

KIRISH

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining eng dolzarb vazifalaridan biridir. O'quvchilarda mantiqiy fikrlash – tahlil qilish, sintez qilish, xulosa chiqarish, mulohaza yuritish hamda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan murakkab kognitiv jarayon hisoblanadi. Zamonaviy dunyoda o'quvchilar ko'pincha murakkab va ko'p qirrali vazifalarga duch keladilar, shu sababli pedagoglar ularda mantiqiy fikrlashni mustahkamlash hamda g'ayrioddiy yechimlarni topish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan samarali metodlarni qo'llashlari zarur.

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda mashqlar, interaktiv topshiriqlar, muammoli vazifalar va bahs-munozaralar asosiy vosita hisoblanadi. Shu orqali o'quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, muloqot qilish va g'ayrioddiy yechimlarni izlash ko'nikmalari shakllanadi. Pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun bosqichma-bosqich yondashuv hamda mavzuga mos mashqlar tizimi zarur.

Shu nuqtai nazardan, ushbu maqolada o'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tahlil qilinadi, amaliy metodlar va xorijiy tajribalar ko'rib chiqiladi hamda pedagoglar uchun samarali tavsiyalar beriladi. Prezident qarorlari mazmuni ta'lim tizimida mantiqiy fikrlashni shakllantirish va o'quvchilarning analitik qobiliyatlarini mustahkamlashga qaratilgan davlat siyosatini yoritib beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish jarayoni o'quvchilarda yuqori darajadagi kognitiv ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. Ushbu jarayonda tahlil qilish, sintez qilish, tushunchalar bilan ishlash, xulosa chiqarish, mulohaza yuritish, bahslashish hamda eng muhimi – mustaqil fikrlash odatini rivojlantirish va g'ayrioddiy yechimlarni izlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Aqliy faoliyat boshqa har qanday faoliyat kabi o'qitilishi va rivojlantirilishi lozim. Zamonaviy sharoitda o'quvchilar ko'pincha murakkab va ko'p qirrali vazifalarga duch keladilar. Shu sababli pedagoglar uchun mantiqiy fikrlashni tizimli ravishda rivojlantirish bugungi kunda dolzarb va muhim masalalardan biri hisoblanadi.

Mantiqiy fikrlash rivojlanishining nazariy asoslari psixologiya va pedagogika sohasidagi ko'plab olimlar tomonidan ishlab chiqilgan. Jumladan, P. Blonskiy, L. S. Vygotskiy, S. L. Rubinshteyn, P. Ya. Galperin, A. N. Leontiyev, A. R. Luriya, P. I. Zinchenko, A. A. Smirnov, B. M. Velichkovskiy, G. G. Vuchetich, Z. M. Istomina, G. S. Ovchinnikov hamda J. Piagetning ilmiy ishlari ushbu sohaning rivojlanishiga katta hissa qo'shgan. Ularning tadqiqotlari mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish nafaqat matematik va tabiiy fanlarda, balki kundalik hayotda hamda ijodiy faoliyatda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Shu nuqtai nazardan, pedagoglar mantiqiy fikrlashni rivojlantirish jarayonida o'quvchilarga tahlil va sintez qilish, bahslashish hamda mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini beruvchi mashqlarni qo'llashlari zarur. Shu bilan birga, g'ayrioddiy yechimlar va ijodiy fikrlashni rag'batlantiruvchi topshiriqlar bolalarda mustaqil fikrlash odatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy o'quv jarayonida ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun interaktiv metodlar, onlayn testlar, matematik va mantiqiy o'yinlar, muammoli vazifalar hamda ilmiy-tadqiqot faoliyati samarali vosita hisoblanadi. Shu tariqa, mantiqiy fikrlash nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda o'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish jarayonini o'rganish maqsadida empirik va nazariy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Ma'lumotlar matematika darslari jarayonida o'tkazilgan kuzatishlar, mantiqiy masalalar asosida tuzilgan topshiriqlar, diagnostik testlar hamda o'quvchilarning yozma va og'zaki javoblarini tahlil qilish orqali to'plandi. Shuningdek, o'qituvchilar bilan suhbat va so'rovnoma usullari ham qo'llanildi. Olingan ma'lumotlar taqqoslash, guruhlash va tahlil qilish metodlari yordamida qayta ishlanib, o'quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasidagi o'zgarishlar aniqlandi. Natijalar grafik va tavsifiy tahlil asosida umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Matematika fanini o'qitish o'quvchilarni nafaqat raqamlar va formulalar bilan tanishtiradi, balki ularni mantiqiy tafakkurga, tizimli fikrlashga hamda muammolarni hal qilish qobiliyatiga o'rgatadi. Matematika darslarida o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda mantiqiy masalalar muhim rol o'ynaydi. Mantiqiy masalalar matematikaning ajralmas qismi bo'lib, muammoni tahlil qilish va tanqidiy yondashuvni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Shu sababli matematika fanini o'qitishda mantiqiy masalalar o'quvchilarni faqat matematik bilimlar bilan ta'minlabgina qolmay, balki ularni hayotdagi real muammolarni hal qilishga ham tayyorlaydi. Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ularning analitik va mantiqiy tafakkurini kuchaytirish ta'lim jarayonining muhim maqsadlaridan biridir. Mustaqil fikrlash, shuningdek, o'quvchilarni o'z bilimlarini chuqurroq tushunishga va ularni turli muammolarni hal etishda samarali qo'llashga undaydi.

Mantiqiy masalalar matematik tafakkurni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Ushbu maqolada matematika fanini o'qitishda mantiqiy masalalarning o'rni va ahamiyati, shuningdek, ularni samarali qo'llash usullari va misollari keltiriladi. Mantiqiy masalalar o'quvchilarga nafaqat matematik bilimlarni o'zlashtirishga, balki tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga, muammolarni hal qilishga va yangi bilimlarni izlashga ham yordam beradi.

Mantiqiy masalalar – mustaqil fikrlashni rivojlantirish vositasi. Mantiqiy masalalar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishda eng samarali vositalardan biridir. Ular o'quvchilardan muammoni tushunishni, ehtimoliy yechimlarni izlashni, turli fikrlarni tahlil qilishni va natijani mantiqiy asosda xulosa qilishni talab etadi. Ushbu jarayon o'quvchilarni nafaqat bilimga ega bo'lishga, balki fikrni mustaqil tarzda ishlab chiqish va taqdim etishga ham o'rgatadi.

Kreativlik va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish. Mantiqiy masalalar o'quvchilarning kreativ fikrlashini ham rivojlantiradi. O'quvchilar turli masalalarni hal etishda yangi usullarni izlaydilar, xatolardan saboq oladilar va ularni to'g'rilashga harakat qiladilar. Ushbu jarayon o'quvchilarda matematik fikrlashning yangi usullarini izlash va aniqlashga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Muammolarni hal qilish ko'nikmalari. Mantiqiy masalalar orqali o'quvchilar muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bunday masalalar murakkablikni soddalashtirish, xatoliklarni tuzatish va yechimning turli variantlarini ko'rib chiqish kabi strategiyalarni qo'llashni talab etadi. Natijada o'quvchilar muammolarni hal qilishda muqobil yondashuvlarni ishlab chiqadilar, bu esa mustaqil fikrlashning ajralmas qismi hisoblanadi.

Matematik modellashtirish va analitik fikrlash. Mantiqiy masalalar o'quvchilarga matematik modellashtirish va analitik fikrlashni o'rgatadi. O'quvchilar masalani hal etish jarayonida matematik modellarni yaratish, ularni tahlil qilish va mos yechimlarni topish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Ushbu ko'nikmalar o'quvchilarga murakkab vazifalarni samarali hal etish imkonini beradi va kelajakdagi kasbiy faoliyat uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Tanqidiy fikrlash va mantiqiy xulosa. Mantiqiy masalalar o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi, chunki ular yechimlarni tahlil qilish, bir nechta variantlarni ko'rib chiqish va mantiqiy xulosa chiqarishni talab etadi. O'quvchilar har bir masalaning yechimi bo'yicha fikr yuritadilar va o'z javoblarini asoslashni o'rganadilar. Bu jarayon ularda nafaqat matematik bilimlarni, balki umumiy tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Mantiqiy masalalar o'quvchilarga muammoni hal etishda erkin fikrlashni, tadqiq qilishni va o'ziga xos yondashuvlarni yaratishni o'rgatadi. Masalalarni yechish jarayonida o'quvchilar o'z xulosalarini boshqalarga taqdim etish, yangi g'oyalarni ilgari surish va o'z fikrlarini mustaqil ravishda rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Mantiqiy masalalarning turlari. Mantiqiy masalalar – o'quvchilardan aniq va tartibli fikrlashni talab qiladigan masalalardir. Ushbu masalalar ko'pincha matematik tushunchalarni amaliyotda qo'llash, mantiqiy xulosalar chiqarish va tahlil qilishni o'z ichiga oladi.

Mantiqiy masalalar asosan quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Algebraik mantiq masalalari – algebraik ifodalar va tenglamalarni o'z ichiga oladi. O'quvchilar formulalar va tenglamalar yordamida mantiqiy xulosalar chiqaradilar.
2. Geometrik mantiq masalalari – geometrik shakllar va ularning o'zaro bog'liqligini tahlil qilishga qaratilgan masalalar.
3. Kombinatorik masalalar – mavjud obyektlar o'rtasidagi mumkin bo'lgan kombinatsiyalarni hisoblashga doir masalalar.
4. Analitik mantiq masalalari – matematik tahlil va funksiyalarni o'z ichiga olgan masalalar.

Mantiqiy masalalarning o'quvchilar fikrlash qobiliyatiga ta'siri. Mantiqiy masalalar o'quvchilarda quyidagi qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi:

1. Analitik tafakkur – masalalarni yechishda analitik yondashuvni qo'llash.
2. Muammolarni hal qilish qobiliyati – turli muammolarni yechish uchun zarur strategiyalarni ishlab chiqish.
3. Xulosa chiqarish – aniq va asoslangan xulosalar chiqarish orqali mustaqil fikrlashni rivojlantirish.
4. Kreativ fikrlash – noan'anaviy yechimlarni talab qiluvchi masalalar orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirish.

Mantiqiy masalalar bo'yicha misollar

Algebraik mantiq masalasi. Agar x+123=1000 tenglamasining yechimini toping.

Yechim:

x+23=100 tenglama bo'yicha x ni topish uchun 1000 dan 123 ni ayiramiz: x=1000-123 x=877.

Izoh: Bu masala o'quvchini algebraik mantiqni qo'llashga va xulosalar chiqarishga o'rgatadi.

Geometrik mantiq masalasi: Uchburchakning ikki burchagi 50° va 60° ga teng. Uchinchisi necha gradus?

Yechim:

Uchburchakning ichki burchaklari yig'indisi 180° bo'lishini bilamiz. 180°−50°−60°=70°.

Demak, uchinchisi 70°.

Izoh: Ushbu masala o'quvchini geometrik xususiyatlarni tahlil qilishga undaydi va mantiqiy ravishda burchaklar yig'indisini hisoblashni talab qiladi.

MAKTABGACHA PRE-SCHOOL ДОШКОЛЬНОЕ

Analitik mantiq masalasi:

Masala: Agar f(x)=2x+3 funksiya berilgan bo'lsa, f(4) ni toping.

Yechim:

Funksiyani x=4 ga qo'llaymiz:

f(4)=2(4)+3=8+3=11.

Izoh: Bu masala analitik mantiqni qo'llashni o'rgatadi va funksiyalarni tahlil qilishni talab qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mantiqiy masalalar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishning samarali vositasidir. Ular o'quvchilarda matematik va kognitiv ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi, muammolarni hal etish hamda ularga ijodiy yondashishni o'rgatadi. Shu tariqa, mantiqiy masalalar nafaqat matematik bilimlarni, balki umumiy fikrlash ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi, bu esa o'quvchilarning ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishishiga xizmat qiladi.

Matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mantiqiy masalalar nafaqat matematik bilimlarni oshiradi, balki analitik fikrlashni, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi. Shu bois, o'qituvchilar mantiqiy masalalarni dars jarayoniga muntazam kiritish orqali o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, muammolarni samarali yechishga hamda kreativ yondashuvlarni qo'llashga yo'naltirishlari maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Blonskiy P., Vygotskiy L.S., Rubinshteyn S.L., Galperin P.Ya., Leontiyev A.N. Psikhologiya razvitiya myshleniya u detey. – Moskva: Prosveshcheniye, 1983. – 256 b.
2. Piaget J. The Psychology of Intelligence. – New York: Routledge, 2001. – 336 p.
3. Smirnov A.A. Razvitie kognitivnykh protsessov u shkolnikov. – Moskva: Pedagogika, 1985. – 192 b.
4. Istomina Z.M. Razvitie myshleniya i uchenie detey. – Moskva: Nauka, 1990. – 224 b.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI

Mas’ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali 26.09.2023-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.